

F E B R U A R

Linorez M. Sedeja.

ŠT. 6 1934/35 VRTEC LETNIK 65

P. J. Stahl — A. A.:

Maruška.

(Dalje.)

IX.

Ko so ostre Tarasičeve oči gledale za Ivanom, ki je bežal skoz travo, se je Maruška obrnila do starega kmeta.

Ta je stal pri velikih vratih in, kot se je zdelo, brez vsake zahrbtnosti misli gledal, kako se njegov gost oddaljuje.

Ko je tako nekaj časa gledal, je šel v hišo. Čisto počasi je hodil in nikamor se mu ni mudilo. Zdaj je gledal v to, zdaj v drugo smer. Njegov pogled je bil pogled varčnega in čuječega gospodarja, ki skrbi, da se popravi nered, ki je slučajno prišel v hišo.

»Stari oče!« vzklikne Taras, ki je tekel za njim. Povej torej, kje tabore sovražniki? Mislim, da so na Veliki Jarugi, a...«

»Ah! Vidva tukaj, otroka moja!« Ustavil se je ter dobrodušno majal z glavo: »Šta se dobro zabavala na vrtu? Ali sta utrujena? Ali sta lačna? No, dobro! Pridita, pridita, dobrih stvari imamo še; vojak ni pojedel vsega. Pojdita za menoj!«

Šel je pred njima. Prijazen nasmeh mu je igral na ustnicah. Često je pokašljeval. Taras in Maruška sta stopicala poleg njega.

Dasi je bil Taras zelo v skrbeh, kako bi natančno zvedel za kraj, kjer tabori sovražnik, se ni dal ugnati. Jedel je kakor volčič! V njegovih ustih so kosci čudovito hitro izginjali, kakor da jih meče vase.

A Maruša je jedla malo.

»Poslušaj me, stari oče!« je vpil Taras, ki ni bil več lačen. »Če ta vojak dirja proti Stari Kresti, se to pravi, da sovražniki ne tabore več na Veliki Jarugi? Ni res?«

»Mislim, otrok moj, mislim,« je odgovoril priljudni in prizanesljivi ded, ki je ponujal otrokom še nekaj kolačev. »Ob pravem času me spominjaš

na neko stvar: treba bi bilo pogledati, kaj je z mrežami, ki smo jih zadnjič nastavili na kraju, ki si mi ga nasvetoval. Mogoče smo že kaj lepih ščuk ujeli; kaj se ti zdi?»

»Često sem pozabil na te mreže!« vzklikne Taras.

»E, e, nemarnež!« pravi Kniš smeje se.

»Ali veš kaj, stari oče? Nikakor ne razumem, kako nisem mogel bolj misliti na to!... Tja grem, tja tečem!« se zažene skozi vrata.

Končno je Maruša ostala sama s starim kmetom, ki jo je sedaj pazljivo gledal; tako čudno jo je gledal, da ji je srce začelo biti kakor kladivce.

Nekaj trenutkov je Maruša gledala Kniša kakor očarana ptičica. Kniš je govoril. Njegov glas ni bil več podoben onemu, ki je pred kratkim govoril vojaku Ivanu uslužne besede. Prav tako je bilo z njegovim glasom kakor z mojstrsko vijolino, ki ni podobna vijolini ubogega slepca, ki prosi kruha pri usmiljenih srcih.

Reče ji: »Maruška, tvoj prijatelj te želi videti. Ni daleč. Ali hočeš vedeti, kaj ti ima povedati?«

Maruškinе oči so odgovorile dovolj jasno in Kniš jo je razumel.

Ko je Kniš dodobra pregledal dvorišče od vseh strani, je zapiskal. Veliki pes Krokar, ki je stal pri vežnih vratih, je bil v dveh skokih pri svojem gospodarju, sedel na zadnje noge uprl oči v kmeta in čakal.

»Ni tujca v okolici, Krokar?«

Krokar je na prav poseben način nedolžno zagodel ter hotel reči gospodarju: »Bodite mirni!« In v dokaz, da je vse res čisto mirno zunaj in da torej more notri vsak delati po mili volji vse, je Krokar začel loviti muhe. Kniš se je zanesel na to in se je vrnil z Maruško proti kmetiji. Stopil je na mali mostovž in šel skozi vrata na desno, ki so bila obrnjena proti sobi, kjer so zajtrkovali, in odprl vrata na levo, ki so držala v shrambo.

Neodločno se je Maruša ustavila na pragu te sobe, ki je bila tako založena, da se je zdelo nemogoče preriti se skozi njo.

»Na levo«, ji je rekel Kniš, vzdignil tedaj s svojima močnima rokama z žganjem napolnjen sodček in se z ного uprl ob pod, ki se je odprl. Maruša je videla skozenj majhne lesene stopnice, ki so vodile v spodnje prostore, kakor se je zdelo.

»Počasi in nalahko stopaj, deklica«, pravi Kniš, »in na noge pazi, ker malo drsi.«

X.

Po teh ozkih stopnicah, ki so se upogibale in tresle pod njima, sta šla navzdol. In čim globlje sta prihajala, tem mrzlejši je postajal zrak. Solnce ni bilo še nikoli prisvetilo v to globoko klet.

Od časa do časa je deklica čutila, da jo na težavnih krajih podpira močna in zanesljiva roka. Končno sta stopila na zadnjo stopnico. Kniš jo je prijel z roko in že sta šla po temnem hodniku. Na ovinku je z višine lil širok trak luči in razsvetljeval podzemlje. Tu se je počasi sprehajal poslanec. Brž se je obrnil k njima.

»Maruška, ti dobra svetovalka moja!« je vzkliknil in se sklonil k otroku. »Srečen sem, da te zopet vidim in se ti morem zahvaliti.«

»Joj, ubožec!« mu je odvrnil. »Koliko si moral pretrpeti v senu ob prihodu vojakov in na poti, ko se je Ivan smukal okoli voza!«

Stari Kniš se je obrnil in si otrl solzo iz očesa. »Pojdimo še malo dlje. bomo bolj na varnem,« je dejal.

Naredili so nekaj sto korakov po podzemlju, ki se je zdaj zoževalo. zdaj se zopet širilo; zdaj je bilo svetlo, zdaj so hodili v temi. Kjer je bilo

svetlo, so videli stopnice, ki so se nehvale z dobro zakritimi izhodi, da so mogli prebivalci v podzemlju vedeti, kaj se godi na dvorišču in na vrtu.

»Malo časa imamo. Izbiraj torej!« je rekel Kniš Čečviku in mu pokazal vdolbino, ki je bila shramba za blago, orožje in obleko v gradu. Čečvik se je pripognil in potegnil iz srede kupa raznovrstnih oblek, dolgo belo brado in čudno, staro oblačilo, ki bi ga človek pripisoval kakemu staremu popotnemu pevcu. Zraven so ležale še dobro ohranjene redke, starinske gosli. Vse je imel, da se preobleče: lasulja, brki, celo obrvi so se lepo skladale z brado.

»To bo moje,« je rekel veselo. »Poglejmo zdaj, kaj bi se Maruški najboljše prilagalo!«

»Maruška te bo spremljala?« vpraša Kniš.

Ker je dvomil, da bo povsod šla s poslancem vse dotlej, da doseže cilj svojega potovanja, se je na Maruškinem navadno tako milem obrazu odražalo ogorčenje in jeza.

Kaj bi rekel oče, kaj mati in kaj bi dejal tale, če bi le polovičarsko izvršila svojo nalogo?«

»Dekle, pa veš, kam gre?« odvrne Kniš. »Ali veš, da te more tam doleteti smrt in ni ravno verjetno, da bi se vrnila živa in zdrava?«

»Ali ne omenjate tega samo zato, da bi me prestrašili in bi ga zapustila?« je vprašala od sramote vsa zardela.

»Ah, junaška hčerka!« je vzkliknil Kniš. »Daj, da te objamem! Bog daj, da bi bil Taras tak!«

»Če bi bil Taras v mojih letih, bi storil isto. Mar mali ne tuhta vedno, kako bo sam iztrebil vse sovražnike Ukrajine?«

»To je pa res, prav res,« je prikimal Kniš. »Samo to mu roji po glavi.«

Poslanec je iskal in premetaval obleko, a nič se ni prilagalo Maruški, ki jo je bilo treba preobleči. Vse je pometal nazaj. »Njena obleka ji tako lepo pristojta. Škoda, da ji je ne morem pustiti!« Pregledoval je zdaj to, zdaj ono obleko, ki bi bila dovolj velika za deklico, a vse je zavrgel. »Saj ni treba, da bi bila podobna beračici,« si je mislil. Baš je vrgel na kup vso razcapano obleko, ki jo je morala nositi kako nesrečno dekle, ki je prosilo miloščine pri mimoidočih. Maruška jo je pobrala.

»Kot beračica moram biti,« je rekla. »Tole obleko hočem, te cunjé oblečem.«

Stekla je v mračen kot, naglo slekla svojo lično obleko in v hipu se je bogata kmečka deklica vrnila oblečena kot beračica. Toda kako je bila ponosna še v tej raševini, kako žareč je bil njen pogled in kako ji je bilo srce od veselja.

»Ah, dete! ji je rekel Kniš. »Podobna si preoblečeni princezinji. Tudi oči boš morala spremeniti.«

»Uboštvo mi jih bo dalo. Kdo ve, če ne bova umirala tudi od lakote?«

Medtem se je poslanec preoblekel. Kakšen lep starček! »Je to tvoj ded, Maruška?«

»Priatelj Ukrajine je. Pojdimo!«

»Upanje je negotovo,« je pripovedoval Kniš. »Povsod vlada nesloga, ki škoduje skupnemu delu. Žene so zares boljše od mož. Povsod jih dobiš pripravljene za dobro stvar. »Vrnimo Ukrajino Ukrajincem! Potem se prepirajmo, če že hočete, ne pa prej! pravijo. Stokrat prav imajo. Dva atamana imamo: prvi je plemič, drugi prijatelj preprostih. Sovražita se in nezaupanje ju razdvaja. Verjetno je, da se bosta živa požrla: Rusi, Poljaki in Tatari pa podpihujejo sovraštvo, ker je le njim v korist. Blagoslovljen, ki prinese slogo namesto zbesnelih strasti!«

»K obema pojdem, k obema. In z božjo pomočjo zvežem iz teh razrahljanih palic močno butaro.«

Tedaj je prišla Maruška h Knišu in uprla vanj svoje blage oči kot še nikoli: »Za veliko uslugo te prosim.«

»Govori, otrok!«

Prijela ga je za roko. Hotela je govoriti, a iz prekipevajočega srca ji je prišlo le: »Ljubljenemu očetu povej... dragi mami reci!« Iz oči so se ji ulile solze in ji tekle po licih. Moža sta bila ganjena. Končno je z največjim naporom in močnejšim glasom pričela: »Reci jima, da bo Maruška, če ju ne bo več videla, umrla, misleča nanju, misleča tudi na bratca, na Ukrajino in njega, ki so me dali za hčer za ves čas boja. Tvojo roko poljubljam za očetovo. Z Bogom in Bog ti plačaj!«

»Da, ljuba mala,« ji je rekel stari kmet. »Bog te vodil V nebesih je tvoj pravi prostor.«

Če bi bil Čečvik oče male spremljevalke, bi je ne mogel gledati bolj nežno in bolj ponosno.

»Veš,« je rekel Knišu, »da bo ta trs moja opora?« Kniš je pokimal, hoteč reči: »Res, prav imaš!« in dal mali beračici gosli v roke, rekoč: »Čas je že, pojdimo! Povedem vaju na cesto in še pred nočjo se vrnem domov.«

Peljal ju je iz podzemlja skozi drug izhod, skozi katerega so prišli na dvorišče za hišo, kjer so se kupičila stara kolesa, razdrti vozovi, orodje in plugi, ki niso bili več za rabo. Če bi jih kdo videl iti po cesti, ne bi nihče mislil, da so to tisti, ki so bili še pred kratkim pod zemljo. Stari godec je bil videti ubožen, upognjen od let in nadlog.

Maruška, vesela Maruška, ni bila več kot uboga majhna beračica in stari Kniš počasen in težak kmetič. Hodili so, hodili dolgo, ne da bi spregovorili. Kot ljudje, ki si nimajo nič več povedati.

Mimo njih je dirjal ruski oddelek, ne da bi se kaj prida več zmenil zanje kot za cestni prah.

Ustavili so se in počivali, dokler ni zadnji jezdec izginil v daljavi.

Tedaj so vstali. Zadnjikrat so si stisnili roke, zadnjič so jim zagorele oči in njih zadnji pozdrav so bile tri besede: »Vse za domovino!« (Dalje.)

-t -o:

Želja.

*Ko temno večer razgrne perot čez nebo,
ko cvetke in bilke na polju mrak ovije
in samotno drevo na poljani
in zamišljene vrbe ob vodi
in bor, ki mu vihar odlomil je vrh,
začutim silno samoto,
začutim, da nimam nikogar nikjer,
da bi mu srce odkril,
da bi mu boleost razodel,
ki razjeda in muči mi dušo.
Tedaj zaželim si boja,
tedaj zaželim si borb
in groma in bliska in treska,
viharjev, bučanja morja, šumenja vode,
ječanja dreves, ki vihar jih podira,
bobnenja skalovja, ki hudournik valí jih z gora,
samo da prepil bi samoto.*